

A KÖNYVKIADÁS TÖRTÉNETE

HÁZI DOLGOZAT

Két kritikai kiadás tipográfiai összehasonlító elemzése

Készítette: Bányai Katalin (ISO1J7)
PPKE könyvkiadói szakember
I. évf. 2. félév

Bevezetés

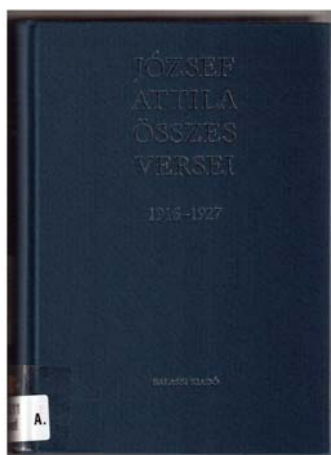
A kritikai kiadások az irodalomtudomány legfontosabb forrásai közé tartoznak, ezért elkészítésükre szigorú előírások vonatkoznak. Tartalmazniuk kell a teljes fellelhető életművet, tekintet nélkül a szerzői szándékra (abban az értelemben, hogy közlésre nem szánt szövegváltozatok is helyet kapnak benne), illetve a szerkesztői értékítéletre, szerkezetük és jegyzetapparátusuk is részletekbe menően szabályozott. Az egy időszakban készült kritikai kiadások összehasonlítása helyett ezért célszerűbbnek láttam Juhász Gyula és József Attila több mint negyven év különbséggel napvilágot látott kritikai kiadásainak összehasonlítását, illetve azért is, mert az utóbbi megtöri az Akadémiai Kiadó monopóliumát a kritikai kiadások közzétételében. A két kiadás között eltelt évtizedek mellett fontosnak tartottam, hogy mindkét kiadvány verseket tartalmazzon, így a szerkezeti összevetés stabilabb alapokon nyugszik, mint eltérő műnemek esetén.

A kiadványok bibliográfiai adatai

Juhász Gyula *Összes műveinek* első kötete 1963-ban látott napvilágot az Akadémiai Kiadó gondozásában, szerkesztője Péter László. A sorozat első három kötetében kaptak helyet a versek, a hozzájuk kapcsolódó jegyzetek az első kötetben találhatóak. A továbbiakban a JGYÖM rövidítést fogom használni.

József Attila *Összes verseinek* háromkötetes kritikai kiadása a Balassi Kiadónál jelent meg 2005-ben, Stoll Béla közreműködésével. Mivel a jegyzetek a harmadik könyvben találhatóak, így az első és a harmadik kötet együtt képezi az összehasonlítás alapját. A továbbiakban a JAÖV rövidítést fogom alkalmazni rájuk.

A könyvek technikai paraméterei

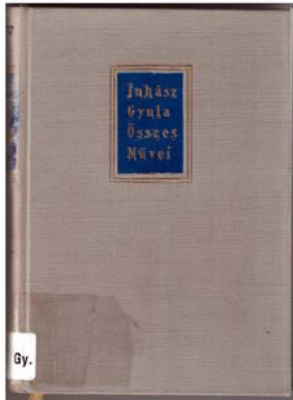
JAÖV

Formátum: vágott B/5

Fedél: vászon

Kötés: keménytablás, cérnafűzéses

Jelzőszalag nincs

JGYÖM

Formátum: vágott A/5

Fedél: vászon

Kötés: keménytáblás, cérnafűzéses

Jelzőszalaggal ellátva

Mindkét kiadvány a ma leginkább elterjedt formátumokhoz igazodik. Míg a József Attila kritikai kiadáson a B1 és a gerinc is tájékoztat bennünket arról, hogy pontosan mit tartalmaz a könyv (*Versek 1916-1927*), addig a JGYÖM esetén ezt csak a könyvgerincről olvashatjuk le. A JAÖV B1-én található még a kiadó neve, a gerinc alsó harmadát pedig a kiadó neve és logója foglalja el. A fedél a JAÖV esetében ezüst színnel van megnyomva, míg a JGYÖM fedelén a kiemeléshez kék háttérszínt, a szöveghez aranyat használtak. Ez utóbbinál a háttér alkalmazása a vászon színében kereshető: kiemelés nélkül az arany betűk nehezen olvashatók a drapp háttér előtt. A JAÖV sötétkék fedelén a tőle elütő ezüst betűk használatával kiküszöbölték ezt a problémát.

A két könyv címnegyedének és kolofonjának összevetése

Az előzőek egyik könyvben sincs megnyomva. A szennycímoldalon a JGYÖM esetében a cím és a kötetszám található, a JAÖV szennycímoldalán pedig az első kötet címe, kötetszám nélkül. A szennycímoldal versója vákát, míg a JGYÖM-ben itt szerepel a sorozatcím, a kötetszám, a szerkesztő neve, a kiadó neve, logója és a kiadás éve is.

A címoldalon a JAÖV-könyvben a következő adatok találhatóak:

- Az első kötet címe: *József Attila összes versei 1916-1927*
- „Kritikai kiadás”: fontos újításnak tartom, hogy a címoldalra felkerült az információ, miszerint kritikai kiadásról van szó, mivel ez jelentősen megkönnyíti a keresést pl. egy könyvtárban.
- „Közvéteszi: Stoll Béla”
- Kiadó neve, logója, kiadás helye

JGYÖM címoldalán:

- A sorozat címe: *Juhász Gyula összes művei*
- Kötet címe és száma: *Versek I. 1898-1911*
- Kiadó neve, logója, kiadás helye és éve

JGYÖM copyrightoldalán:

- A szegedi József Attila Tudományegyetem Magyar Irodalomtörténeti Intézete
- Sajtó alá rendezők
- Lektorok
- Copyright: Akadémiai Kiadó, Bp., 1963
- „Printed in Hungary” – megjelölés

JAÖV copyrightoldalán:

- A copyrightoldal felső harmadát a támogató NKA, és NKÖM logói, valamint a megjelenés apropója, a 2005-ös József Attila-emlékév logója foglalja el
- Itt található még a kiadás száma: 2., javított és bővített kiadás
- Copyright: kétféle copyright van feltüntetve: a szövegek József Attila örököseié, míg a sajtó alá rendezés joga Stoll Béláé
- Itt szerepel továbbá az ISBN és ISSN-szám

Kolofon:

Mindkét könyvben az utolsó páratlan oldalon található. Szerepel benne a kiadó neve, a felelős kiadó, a felelős szerkesztő és műszaki szerkesztő, valamint a nyomda megnevezése és a nyomdai munkálatokért felelős személy neve. Az eltérések: a JAÖV kolofonjában fel van tüntetve a borítótervező neve, valamint a köteteseti munkálatokat végző vállalat adatai. A JGYÖM-ben ezek az adatok hiányoznak, szerepel viszont a nyomda címe, a nyomdai táskaszám, a kézirat beérkezésének ideje, a példányszám, a terjedelem meghatározása ívekben, valamint a mellékletek száma.

A belívek összevetése

A Juhász Gyula kritikai kiadás felépítése:

A JGYÖM kenyérszövegének betűtípusa Times New Roman, 10-es méretű, a verscímek verzál szedésűek. A tagolást belső szennycímlapokkal oldották meg: felül, középre zárva az az évszám szerepel rajtuk, amikor a fejezetben található versek keletkeztek. Az eligazodást még két eszköz segíti: a versek folyamatos számozása, illetve a versen belül a sorok beszámozása (minden ötödik sor mellett áll szám).

A 8-as méretű, Times New Roman betűtípussal készült jegyzeteket a versektől szintén belső szennycímlap választja el. Alfejezetekre van bontva, melyeket arab számok jelölnek. A jegyzetben kiemelésre egyaránt használnak félkövér vonalvastagságot és kurziválást. Itt találhatóak mind a szövegváltozatok, mind a hozzájuk fűzött megjegyzések. Szintén a jegyzetek között kapott helyet a kiadvány keletkezésének története, a rövidítésjegyzék, a kiadástörténet és a versstatisztika is, ezek azonban nem különülnek el élesen sem egymástól, sem a versekhez közvetlenül kapcsolódó jegyzetektől, így a tájékozódás meglehetősen nehézkes.

A jegyzetek után kaptak helyet a számozott képaláírással ellátott képmelléletek, melyek a szöveggel ellentétben műnyomópapírra kerültek, oldalszám nélkül. A melléleteket nem számították be az oldalszámzásba: a melléletek előtti utolsó oldal az 520., majd következik a nyolcoldalnyi melléklet, utána a melléletek jegyzéke az 521. oldalon. A képmelléletek és a szöveg tehát bizonyosan csak az összehordáskor váltak egy egységgé.

Mindezeket a tartalomjegyzék követi, melyben a művek sorszám szerint szerepelnek. Az évek szerinti bontást itt is feltüntették. A verscímek után két hasábba tördelt oldalszámok következnek: az első a vers, a második a hozzá kapcsolódó jegyzetek helyét mutatja meg.

A József Attila kritikai kiadás felépítése:

A JAÖV szintén Times New Roman betűtípussal készült, a versek 11-es, a jegyzetek 9-es méretűek, képmellékletet nem tartalmaz. A verscímek félkövér vonalvastagsággal szedettek. A kötet felépítése annyiban megegyezik a JGYÖM-mel, hogy a versek évek szerinti tagolással, arab sorszámozással követik egymást. A sorszámozás mindhárom kötetben keresztül folytatódólagos. A vers minden ötödik sora itt is számozott. Jelentős különbségek a jegyzetelés módjában figyelhetők meg: a szövegváltozatok (kurziválva) és a kéz- vagy gépiraton szereplő egyéb megjegyzések, valamint a forrás megjelölése lábjegyzetben követik a verset, így nem mosódnak össze az egyéb jegyzetekkel. Az eredeti helyesírási hibákra is itt hívják fel a figyelmet. Ha két szövegváltozat nagyon sok ponton mutat eltérést, akkor nem lábjegyzetben közlik a különbségeket, hanem mindkét változatot teljes egészében feltüntetik, a sorszám ilyenkor megegyezik, de utána betű is áll (pl. 48a és 48b). Belső szennycímlapok nincsenek, az évszámot, melyben a versek keletkeztek, az első vers fölött tüntetik fel, a verscímnél nagyobb betűmérettel.

A harmadik kötetet csaknem teljes egészében a jegyzeteknek szentelték, így a végeredmény szellős, jól áttekinthető, könnyedén követhető tagolású lett. Itt kapott helyet a szövegforrások bemutatása: az antológiák és periodikák év szerinti lebontásban, majd a kéz- és gépiratok és az egyéb szövegforrások. Ezt a fejezetet követi a legjelentősebb posztumusz kiadások bemutatása (köztük a korábbi kritikai kiadások és a jelen kritikai kiadás), valamint

az újabb megjelentetés szükségességének indoklása is. Ezt a kronológiai és tárgyi jegyzetek követik, minden verset külön tárgyalva.

Az utolsó nagy egységben a jegyzékek és mutatók kaptak helyet. A rövidítésjegyzék kiemeltebb helyen szerepel, mint a JGYÖM-ben, így sokkal egyszerűbbé válik a rövidítések feloldása. Ezt a mindhárom kötetre kiterjedő cím- és kezdősormutató követi, ami szintén nagy előrelépés a Juhász Gyula kritikai kiadáshoz képest: a versek betűrendben szerepelnek, ami lehetővé teszi, hogy ezen a módon is tájékozódjunk a művek között. A vers címe után található az a szám, mely a verset jelöli, ezt követi a kötet száma és az oldalszám. A cím- és kezdősormutató után a névmutató, majd a kizárólag a harmadik kötetre vonatkozó tartalomjegyzék következik.

Összegzés

Mindkét kiadvány kielégíti a kritikai kiadásokkal szemben támasztott igényeket, mind felépítésében, mind tartalmában. Ugyanakkor a József Attila kritikai kiadásban több fontos újítás is szerepel, melyek mindegyike a könnyebb eligazodást segíti, egyetlen hiányosságaként talán a képmellékletek hiánya említhető. Az összehasonlítás alapjául szolgáló művek azonban két különböző korszak termékei, ma már sokkal több technológiai segítség áll rendelkezésre, ezért úgy gondolom, hogy mindkettő tökéletesen megfelel az adott kor elvárásainak.